

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนเขต
ธนบุรี 2) ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการศึกษาของ
สถานศึกษาในเขตธนบุรี 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี โดยเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา
เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเขตธนบุรีที่ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารเขตธนบุรี ผู้บริหารสถานศึกษา
ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน นักศึกษา ในเขตธนบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ
สัมภาษณ์ และแนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มี
ส่วนร่วม สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตธนบุรี

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเขตธนบุรีที่ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงใน
ภาพรวมได้ จำนวน 44 คนจากชุมชน 7 แขวง ได้แก่ แขวงวัดกัลยาณ์ แขวงหิรัญรูจี แขวงบางยี่เรือ
แขวงตลาดพลู แขวงบุคคโล แขวงสำเหร่ และแขวงดาวคะนอง จำแนกตามสาขาที่ทำการศึกษา
ประกอบด้วย ภูมิปัญญาสาขาคหกรรม ได้แก่ ด้านอาหารและด้านงานประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม สาขา
ศิลปกรรม ได้แก่ ด้านงานประดิษฐ์ ด้านหัตถกรรม ด้านดนตรี (นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน)
สาขาสาธารณสุข ได้แก่ ด้านการสืบสานตำราสมุนไพร ด้านการนวดแผนโบราณ เป็นต้น ข้อมูล
ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ กระบวนการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์
การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ลักษณะผลิตภัณฑ์/ผลงาน และอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่
ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเขตธนบุรี โดยสรุปมีดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี ส่วนใหญ่
เป็นเพศหญิง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 เป็นเพศชาย 11 คนคิดเป็นร้อยละ 25.00 มีอายุ
61 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคืออายุระหว่าง 40 – 60 ปี จำนวน
19 คนคิดเป็นร้อยละ 43.18 จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มี

จำนวนเท่ากัน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 27.27 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา 11 คนคิดเป็นร้อยละ 25.00 นอกนั้นไม่ระบุ มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 29 คนคิดเป็นร้อยละ 65.91 รองลงมาคือ โสด จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 18.18 อาศัยอยู่ในแขวงบางยี่เรือมากที่สุด จำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 20.73 รองลงมาคือ แขวงหิรัญรูจี 9 คนคิดเป็นร้อยละ 20.45

ผลิตภัณฑ์หรือผลงาน

งานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขากรรม** เช่นอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน ส่วนใหญ่หารับประทานได้ยากเพราะไม่ค่อยมีใครทำกันมากนัก การทำค่อนข้างใช้ความประณีต ละเอียด และพิถีพิถัน คนที่จะทำต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญและทำต่อเนื่องมา มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันบ้าง ปรับปรุงวัตถุดิบแต่ยังคงเอกลักษณ์ เช่น รสชาติ รูปลักษณะ บางอย่างยังคงเหมือนเดิม สำหรับงานประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม จะมีการทำต่อเนื่องมายาวนานเช่นกัน **สาขาศิลปกรรม** ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ต่อเนื่องมายาวนาน ต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น ชลุ่มบ้านลาว หัวโขน เป็นต้น บางอย่างก็มีการปรับวัสดุสำหรับใช้ในการผลิต เช่น ชลุ่มบ้านลาว ก็ใช้ท่อพีวีซีทำแทน เป็นต้น สำหรับการแสดงไม่ว่าจะเป็นคณะกลองยาว การเล่นสิงโต การแสดงลิเก ก็เป็นการแสดงที่มีมาช้านานเช่นกันสืบทอดรุ่นต่อรุ่น มาจนถึงยุคปัจจุบัน และก็ยังมีการอนุรักษ์และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีลูกศิษย์หลายรุ่นและมีการแสดงให้คนได้ชมกันมาอย่างต่อเนื่อง **สาขาสาธารณสุข** ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นการปรุงยาสมุนไพร อบสมุนไพร หรือการนวดแผนไทยในลักษณะต่างๆ เป็นต้น สำหรับสมุนไพรวัสดุส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำยา ซึ่งก็เป็นการแพทย์ทางเลือกสำหรับคนในยุคปัจจุบัน

กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาได้มาโดยสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการคิดค้นและจากการเรียนดูก็เรียนผิด หรือการลองถูกลองผิดด้วยตนเองผ่านการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือมางานที่ออกมาทั้งสวยและไม่สวย แต่อาศัยใจรักและความมุ่งมั่นค่อยๆ พัฒนาฝีมือ

2. การได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บรรพบุรุษ และนำมาปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญ มีการคิดพัฒนาลักษณะของผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากของเดิมให้มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น

3. การเรียนรู้จากครูรุ่นเก่า ครูบาอาจารย์และมีการฝึกปฏิบัติจริงจนทำให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีการหาทำทางที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากจำเจ

4. การเรียนรู้โดยการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมต่างๆ โดยทำการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญและมีการพัฒนาต่อยอดของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความหลากหลาย และประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน

สำหรับการสังมประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาพบว่า มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 13 ประสบการณ์ระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 30 ประสบการณ์ระหว่าง 21 – 40 ปีจำนวน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 30 และประสบการณ์ 41 ปีขึ้นไปจำนวน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 27 และมีภูมิปัญญาหลายคนที่ได้รับรางวัลต่างๆ หลายคน

การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีในหลากหลายวิธี คือ การถูกเชิญไปเป็นวิทยากรสอน ให้กลุ่มคนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในสถานที่ราชการและเอกชน การถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับญาติ พี่ น้อง เพื่อนและบุคคลทั่วไปในชุมชน ที่สนใจเข้ามาศึกษาที่แหล่งผลิตเป็นรายๆ ไป ทำมาแล้วหลายคน หลายรุ่นมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สำหรับบางภูมิปัญญาที่ไม่ได้ถ่ายทอดให้กับคนภายนอก จะส่งต่อเฉพาะในครอบครัว ลูกหลาน เท่านั้น

การผลิตผลิตภัณฑ์

กรรมวิธีในการผลิตของผู้ทรงภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับด้านอาหาร งานประดิษฐ์ งานหัตถกรรม การปรุงยาสมุนไพรและการนวดส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากนัก วัสดุอุปกรณ์การผลิตที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีอุปกรณ์หนัก แต่จะใช้วัสดุต่างๆ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ชุมชน จะมีบ้างบางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องใช้อุปกรณ์เป็นเครื่องจักร เช่นการทำลู่จากท่อพีวีซี ต้องมีเครื่องเจียร นอกนั้นก็ผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่โดยทั่วไป กรณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาต่อยอดการแสดงให้ทันสมัยเหมาะสมกับยุคปัจจุบันมากขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการศึกษาของสถานศึกษาในเขตธนบุรี

2.1 สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.1.1 รูปแบบในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษามีรูปแบบการนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ดังนี้

1) การเชิญเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ปกครองของผู้เรียนหรือเป็นครูที่เกษียณอายุราชการที่เป็นผู้ที่มีสาขาอาชีพเฉพาะด้านที่จะเชิญมาช่วยสอน ซึ่งมีหลากหลายสาขาอาชีพ

2) การนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้าน ในกรณีที่ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคนไม่สะดวกในการมาที่สถานศึกษา อาจจะเนื่องจากต้องขนย้ายอุปกรณ์ ไม่สะดวกในเรื่องของเวลา ไม่สะดวกในการเดินทางมาสถานศึกษา ก็จะมีการนำผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้านโดยตรง

2.1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลานามัย และกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ

2.1.3 เวลาที่สถานศึกษาเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยสอนนั้นทำในหลายวิธีคือ 1)การเชิญมาในเวลาเรียนปกติ 2)เชิญมานอกเวลาเรียนปกติ เสาร์-อาทิตย์ 3)การเชิญมากรณีมีการจัดงานวันสำคัญต่างๆ ของสถานศึกษา

2.2 ปัญหาการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตอบแทนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การย้ายภูมิลำเนาหรือการปิดกิจการของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเสียชีวิต 4) การประสานงานกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนการนำผู้เรียนไปนอกสถานศึกษาก็พบปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น การดูแล ควบคุมอาจไม่ทั่วถึง และพาไปได้เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นค่อยๆ ทอยออกไป ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ข้อมูลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย และหาแหล่งข้อมูลยาก เป็นต้น

3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตธนบุรี โดยเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตนบุรี โดยเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา มีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตนบุรี มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของเว็บไซต์ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการสืบค้น อ้างอิง โดยมีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย

1.2 การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงความสามารถและผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 การสืบทอดภูมิปัญญา ด้วยการส่งเสริมให้มีผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 จัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเชิดชูเกียรติของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานของแต่ละคน

1.5 ส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการฝึกผู้เรียนที่สนใจไปศึกษาเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถอธิบายและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

1.6 จัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตนบุรีในทุกปีหรือทุกภาคเรียน และรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยมีเงื่อนไขปัจจัย ดังนี้

1. สำนักงานเขตนบุรีกำหนดให้มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเขตนบุรี หรืออาจเป็นสถาบันทางการศึกษาใดสถาบันหนึ่งรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูล

2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยผู้รับผิดชอบเชิญหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารเขตนบุรี สถานศึกษา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีแผนงาน โครงการและงบประมาณรองรับในการดำเนินการบริหารจัดการโครงการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

4. มีการประเมินติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจังและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยคณะครู อาจารย์และผู้บริหารต้องร่วมกันทำหลักสูตรท้องถิ่นและดึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยกำหนดแนวทางการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชา หรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม มีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมให้นักเรียน รักในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจิตสำนึก รักชุมชนท้องถิ่นที่อาศัย ตลอดจนสร้างโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยถ้านักศึกษาสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจังเพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพต่อยอดได้ในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขปัจจัย ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตชนบุรี ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือจัดทำเป็นเนื้อหาสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา และกำหนดเป็นมาตรการให้มีการนำไปใช้อย่างจริงจังทุกสถานศึกษา
2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ในเขตชนบุรี ต้องเข้าร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตร
3. จัดให้มีแผนงาน โครงการและงบประมาณรองรับในการดำเนินการ
4. มีการประเมินติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเขตชนบุรีที่ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 55 คนอนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูล 44 คนภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นงานด้านคหกรรม ที่เกี่ยวกับการทำอาหาร เช่น หมี่กรอบ ร.5 ขนมอบดิน ขนมกุ๊ยจิ้น หมูโสร่ง เป็นต้น การประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม สาขาศิลปกรรม ได้แก่ ด้าน

งานประดิษฐ์ ด้านหัตถกรรม ด้านดนตรี (นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน) เช่น ของจิว บายศรี เป็นต้นสาขาสาธารณสุข ได้แก่ ด้านการสืบสานตำราสมุนไพร ด้านการวางแผนโบราณ เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียด ความประณีต เพื่อให้ได้ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่ออกมาสวยงามหรือรสชาติที่ดี ภูมิปัญญาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และมีความรู้สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไปและมีการพัฒนาฝีมือตนเองอยู่เสมอรวมทั้งมีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นการฝึกฝีมือตลอดเวลา รวมทั้งการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ พรหมพันธ์ (2551) ที่ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะค้นหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ เพื่อเป็นองค์ความรู้ไม่ให้สูญหายและมีการนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนต้องการให้หน่วยงานของรัฐเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุด้านการใช้ภูมิปัญญา ต้องการได้รับเชิญไปให้ความรู้และให้นำตลาดรองรับผลผลิตอีกด้วย และสอดคล้องกับ พระมหาสิรินธร สุรินโท บัวไข (2551: 34) ที่ว่าการเชิญผู้สูงอายุที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ตนเองรู้สึกว่ามีคุณค่า สามารถทำประโยชน์ให้ลูกหลานเยาวชนในชุมชนได้

2. ผลการศึกษาผลงานหรือผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกับมารุ่นต่อรุ่นถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขาคหกรรม** เช่นอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน สำหรับงานประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม จะมีการทำต่อเนื่องมายาวนานเช่นกัน เช่น การประดิษฐ์เสื่อกางเกงใช้ในพิธีศพ **สาขาศิลปกรรม** ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ต่อเนื่องมายาวนาน ต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น ขลุ่ยบ้านลาว หัวโขน การปักเครื่องแต่งกายโขน เป็นต้น สำหรับการแสดง ก็เป็นการแสดงที่มีมายาวนานเช่นกันสืบทอดรุ่นต่อรุ่น มาจนถึงยุคปัจจุบัน และก็ยังมีการอนุรักษ์และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง **สาขาสาธารณสุข** ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นการปรุงยาสมุนไพร อบสมุนไพร หรือการนวดแผนไทยในลักษณะต่างๆ เป็นต้น สำหรับสมุนไพรวัสดุส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำยา ซึ่งก็เป็นการแพทย์ทางเลือกสำหรับคนในยุคปัจจุบันสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิสรณ์ เรืองชัย (2550) ที่ว่า ความรู้ ความสามารถ ผลงานประสบการณ์และทักษะต่างๆ ของผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาจากวัสดุ และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่ง

3. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาโดยเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการคิดค้นและจากการเรียนดูเรียนผิด หรือการลองถูกลองผิดด้วยตนเอง ผ่านการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือมานานงานที่ออกมาทั้งสวยและไม่สวย แต่อาศัยใจรักและความมุ่งมั่นค่อยๆพัฒนาฝีมือ การได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บรรพบุรุษ และนำมาปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญ มีการคิด พัฒนาลักษณะของผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากของเดิมให้มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการของคนมากขึ้น นอกจากนี้มีการพัฒนาตนเองด้วยการ ไปศึกษาข้อมูลจากแหล่งความรู้อื่นๆเช่น เข้าฝึกอบรมกับภาครัฐ ซึ่งนำมาปรับปรุงให้เกิดความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ที่จะสามารถนำมาใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น การเรียนรู้จากครูรุ่นเก่า ครูบาอาจารย์และการฝึกปฏิบัติจริงจนทำให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีหาทำทางที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการหาลูกเล่นต่างๆเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากจำเจ ทำให้สามารถนำมาประกอบอาชีพตั้งเป็นคณะของตนเองได้ในที่สุด เช่น วงปีพาทย์พาทย์โกสธ คณะเชิดสิงโต การแสดงลิเก คณะกลองยาว เป็นต้น การสังเกตวิธีทำ และใช้วิธี “ครูพักลักจำ” แล้วค่อย ๆ มาลองทำดู และการเรียนรู้โดยการเข้ารับการอบรมจากสถานที่จัดฝึกอบรมต่างๆ เช่นจากศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนเขตนครบุรี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรไร ไพรวรรณ (2548: 20 – 23) ที่สรุปว่า กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ มีอยู่ 8 รูปแบบหลักๆ คือ การลองผิดลองถูก การลงมือทำจริง การสาธิตวิธีการ /การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า การเรียนรู้โดยพิธีกรรม มาจากศาสนา การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และครูพักลักจำ

4. ผลการศึกษากรรณวิถีในการผลิตผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณวิถีในการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีอุปกรณ์หนัก แต่จะใช้วัสดุง่ายๆ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น จะมีบ้างที่ต้องใช้อุปกรณ์เป็นเครื่องจักร เช่นการทำลู่จากท่อพีวีซี ต้องมีเครื่องเจียร นอกนั้นก็ผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่โดยทั่วไป การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ การถูกเชิญชวน ไปเป็นวิทยากรสอนตามสถานที่ต่างๆ ให้กับกลุ่มคนทั้งในสถานที่ราชการและเอกชน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับญาติ พี่ น้อง เพื่อนและคนอื่นๆ ที่สนใจเป็นรายๆ ไป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2541: 91 - 92) ที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจของชุมชนมีวิธีการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายรูปแบบด้วยกัน คือ 1) ถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว เป็นวิธีการถ่ายทอดโดยการบอกกล่าวกับบุคคลที่เป็นญาติสนิทกัน เพื่อนสนิทกันหรือเป็น

ลูกหลานอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะไม่ยอมถ่ายทอดให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติหรือเพื่อนสนิทกัน 2) การถ่ายทอดโดยการรวมกลุ่มกัน เป็นวิธีการที่ขยายผลได้ดีและแพร่หลายทั่วไป เช่นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม 3) ทดลองปฏิบัติโดยการซักถามคนอื่น เป็นการถ่ายทอดความรู้และมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากผู้ทดลองต้องมีการลองผิดลองถูก และทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ 4) การทดลองปฏิบัติโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยน ค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งพบว่าวิธีนี้ประสบความสำเร็จดีกว่าทดลองทำตามคนอื่นโดยขาดความรู้ประสบการณ์

5. การศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษามีรูปแบบการนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ โดย 1) การเชิญเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ปกครองของผู้เรียนหรือเป็นครูที่เกษียณอายุราชการที่เป็นผู้ที่มีสาขาอาชีพเฉพาะด้านก็จะเชิญมาช่วยสอน ซึ่งมีหลากหลายสาขาอาชีพ 2) การนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้าน ในกรณีที่ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคนไม่สะดวกในการมาที่สถานศึกษา อาจจะเนื่องจากต้องขนย้ายอุปกรณ์ ไม่สะดวกในเรื่องของเวลา ไม่สะดวกในการเดินทางมาสถานศึกษา ก็จะมีการนำผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้านโดยตรง สำหรับสาระการเรียนรู้ที่เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่คือ สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลานามัย และภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับแนวทางของกรมสามัญศึกษา (2544: 3-6 อ้างถึงใน พระมหาสิรินธร สุรินโท บัวไข, 2551: 27) ที่ว่า สังคมทั่วไปคิดว่าภูมิปัญญาไทยนี้กำหนดให้เรียนในวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงนั้นการใช้ภูมิปัญญาไทยสามารถนำมาใช้ได้กับทุกรายวิชา การได้มาซึ่งภูมิปัญญาไทยนั้นทุกศาสตร์และทุกด้านจะก่อให้เกิดพลังในแผ่นดินสืบทอดกันมา ภูมิปัญญาเหล่านี้จะถูกกำหนดไว้ในทุกรายวิชาให้ทำการศึกษาและผนวกไว้ในวิชาต่างๆ วิชา ทั้งการศึกษาโดยตรง เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา สุขศึกษา และพลศึกษา ตลอดจนวิชาการงานอาชีพ ส่วนวิชาภาษาต่างประเทศนั้น ก็ต้องนำเอาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยไปสอดแทรกในการสอนเพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยออกสู่สากล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสิรินธร สุรินโท บัวไข (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านสนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องของเวลานั้น เวลาที่สถานศึกษาเชิญผู้

ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาช่วยสอนนั้นทำในหลายวิธีคือ 1) การเชิญมาในเวลาเรียนปกติ 2) เชิญมาในเวลาหลังจากเวลาเรียนปกติ 3) การเชิญมากรณีมีการจัดงานวันสำคัญต่างๆ ของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2534: 30-33) กล่าวว่า ระบบการศึกษาของชาติต้องให้ความสำคัญกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและควรให้การสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ

2.2 ปัญหาการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตอบแทนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การย้ายภูมิลำเนา หรือการปิดกิจการของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเสียชีวิต 4) การประสานงานกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนการนำผู้เรียนไปนอกสถานศึกษาก็พบปัญหา เช่นเดียวกัน เช่น การดูแล ควบคุมอาจไม่ทั่วถึง และพาไปได้เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นค่อยๆ ทอยกันไป ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ข้อมูลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย และหาแหล่งข้อมูลยาก เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพร สิทธิธรรมา (2552) เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอู่หม่าประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ที่พบว่า ปัญหาที่พบคือ ขาดการนิเทศและติดตามการจัดแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นระบบและต่อเนื่อง งบประมาณที่จัดสรรให้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียนยังน้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

5. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตนบุรี โดยเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา มีแนวทางสรุปได้ดังนี้

5.1 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตนบุรี มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1.1 การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของเว็บไซต์ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการสืบค้น อ้างอิง โดยมีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย

5.1.2 การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงความสามารถและผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1.3 การสืบทอดภูมิปัญญา ด้วยการส่งเสริมให้มีผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1.4 จัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเชิดชูเกียรติของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานของแต่ละคน

5.1.5 ส่งเสริมให้มีคฤเทศก์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการฝึกผู้เรียนที่สนใจไปศึกษาเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถอธิบายและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ

5.1.6 จัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตชนบุรีในทุกปีหรือทุกภาคเรียน และรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยมีเงื่อนไขปัจจัย ดังนี้

1. สำนักงานเขตชนบุรีกำหนดให้มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเขตชนบุรี หรืออาจเป็นสถาบันทางการศึกษาใดสถาบันหนึ่งรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูล

2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยผู้รับผิดชอบเชิญหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารเขตชนบุรี สถานศึกษา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีแผนงาน โครงการและงบประมาณรองรับในการดำเนินการบริหารจัดการโครงการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลงาอย่างเป็นรูปธรรม

4. มีการประเมินติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

5.2 การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

5.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควร มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจังและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยคณะครู อาจารย์และผู้บริหารต้องร่วมกันทำหลักสูตรท้องถิ่นและดึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยกำหนดแนวทางการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชา หรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม มีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมให้นักเรียน รักในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

5.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจิตสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นที่อาศัย ตลอดจนสร้างโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยถ้านักศึกษาสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างจริงจังเพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพต่อยอดได้ในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขปัจจัย ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตชลบุรี ต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือจัดทำเป็นเนื้อหาสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา และกำหนดเป็นมาตรการให้มีการนำไปใช้อย่างจริงจังทุกสถานศึกษา
2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ในเขตชลบุรีต้องเข้ามาร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตร
3. จัดให้มีแผนงาน โครงการและงบประมาณรองรับในการดำเนินการ
4. มีการประเมินติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตชลบุรีควรพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนเขตชลบุรีทั้ง 2 แนวทางและปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ และเร่งดำเนินการนำแนวทางทั้ง 2 แนวทางโดยอาจพิจารณาแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่สามารถจัดทำได้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นอันดับแรกไปจัดทำเพื่อให้เกิดผลงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นในเขตชลบุรีมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้อื่นในเขตชลบุรีให้ครอบคลุมทุกแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนและรอบด้าน
2. ควรมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอื่น ในกรุงเทพมหานคร หรือในจังหวัดอื่น ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติให้คงอยู่ต่อไป

3. ควรมีการวิจัยเพื่อหาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี